

סעודה שלישית

חיוב בסעודה שלישית

חובתם בלא פת עתידים ליתן את הדין'. כן מובא בפרי עץ חיים שהאר"י הק' היה אוכל שלש סעודות בפת.

האבודרהם דיני שלש סעודות הביא טעם נוסף לחיוב בסעודה זו: 'כתב הרב ר' משה כהן שזה שחייבו לאכול שלש סעודות בשבת מפני שהאוכל אכילה גסה יצטרך להרחיק זמן האכילה שאחריה. וכשיראה שהיא מצוה לאכול שלש סעודות, לא יאכל בשום סעודה מהם, כי אם בשיעור שיוכל לאכול בהגיע זמן הסעודה שאחריה. נמצאו כל סעודותיו לשם מצוה ולשובע נפשו, וישאר לבו פנוי לעסוק בדברי תורה, ונמצא כובש יצרו בסלקו האוכל מלפניו בעודו תאב לו'. הביאו האליה רבה בס' רצא סק"ב. לטעם זה, ברור שחייבו בסעודה ממש.

אמנם הרמב"ן והרשב"א בשבת שם ובברכות שם כתבו, שיש סוברים שאפשר בדיעבד לצאת בכל הסעודות במיני תרגימא, שכן ניתן להחשיב סעודה אפילו שמבוססת על מיני דגן או בפירות. ולמדו זאת מדברי רבי אליעזר המובא בסוכה בדף כז. שסובר שצריכים לאכול ארבע עשרה סעודות בסוכה, ואם החסיר יכול להשלים במיני

סעודה שלישית -

חובת אכילת פת, או בכל מילי

איתא בגמ' בשבת בדף קיז: 'תנו רבנן כמה סעודות חייב אדם לאכול בשבת. שלוש, רבי חידקא, אומר ארבע. אמר רבי יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו, ויאמר משה אכלהו היום כי שבת היום לה', היום לא תמצאוהו בשדה'. הרי לן חיוב אכילת פת בסעודה שלישית.

ר"י בתוס' בברכות בדף מט: למד מהפסוק שנאמר במן שקראתו תורה 'לחם', שצריך לאכול פת דוקא בכל הסעודות, וכ"כ הרא"ש בסוכה פ"ב סו"סי יג, וכן דעת התוס' ביומא בדף עט: בד"ה 'מיני' והסמ"ג עשין כז, וזו לשון הריטב"א בסוכה בדף כז: 'סעודה שלישית חובה היא כשתים הראשונות וחייבת בפת, ונפקא לן מדכתיב תלתא היום בקרא ומי חלק ביניהם, אלא ודאי שאינו יוצא ידי חובתו אלא בפת', וכן פסקו הטור והשו"ע בס' רצא סעי' ה. ערוה"ש שם סעי' יב כתב על כך: 'צריך דווקא פת וחלילה להקל בזה ועבירה גדולה ביד המקלים בזה לצאת במיני תרגימא. ויש להזהיר על זה מאוד מאוד. ואין היתר כי אם לחולה. והמזלזלים בסעודה שלישית לצאת ידי

תרגימא. הרי שבדיעבד מיני תרגימא מועילים להשלמת סעודה. וסיים הרמב"ן שאורחא דמילתא לקיים הסעודות בפת. וכ"כ הב"ח בס' רצה.

מאידך גיסא, התוס' בבפסחים בדף קא. בד"ה 'טעימור', ותוס' ישנים ביומא בדף עט: בשם רבנו שלמה (רש"י) ורבנו יעקב (ר"ת), כתבו, שאפשר לצאת במיני תרגימא בסעודה שלישית בלבד, ולא ביתר הסעודות. וכן הביא הרשב"א בברכות שם שלדעת ר"ת שבסעודה שלישית אין צריך פת, אם לא אמר בה 'רצה' אינו חוזר, ויש אומרים שחוזר. ע"כ. ורבנו יונה בברכות בדף לו: בד"ה 'ברכת' כתב שאפשר לצאת ידי סעודה שלישית בפירות. וכ"כ בשבלי הלקט בס' צג שהיה ר"י ב"ר יהודה נוהג להשלים סעודה שלישית במיני פירות. וה"ר יהודה הקפיד להשלימה במיני פירות של שבעת המינים. וכן סברו רש"י סוכה בדף כז., רבנו יונה ברכות בדף לו: מדפי הרי"ף בשם רבני צרפת והר"ן שבת בדף מד. מדפי הרי"ף שניתן לקיים סעודה זו בפירות. ובשער המלך בהל' סוכה פ"ו ה"ז דייק גם מדברי המגיד משנה בהל' שבת פ"ל ה"ט כשיטה זו, שס"ל דדי במיני תרגימא לסעודה שלישית.

הב"י בס' רצא הביא מחלוקת בדין חובת לחם משנה בסעודה זו, עובדה המעידה על חובת אכילת פת: 'ולענין בציצה על שתי ככרות כתב בשבלי הלקט בשם ה"ר בנימין דליכא קפידא לבצוע על שתי ככרות... כיון שאכלו סעודת שחרית לא היה לחם משנה בצהרים, והמקפיד בזה שכרו אתו ופעולתו לפניו. אבל הגהות מיימוניות... המרדכי... רבינו ירוחם... הרשב"א המיוחסות

להרמב"ן... כתבו שגם בסעודה שלישית צריך לחם משנה, ושכך היה רגיל מהר"ם. וכן כתב הרב המגיד... בשם גאון שכל זמן שהוא סועד בשבת צריך לבצוע על שתי ככרות'.

הרי לן שלוש דעות עיקריות בהגדרת מיני תרגימא כפי שפרט השו"ע בס' רצא, וז"ל: 'צריך לעשותה בפת. וי"א שיכול לעשותה בכל מאכל העשוי מאחד מחמשת מיני דגן (פת הבאה בכיסנין עדיפה ממעשה קדרה שאין שם לחם עליו כלל - קצוה"ש צב, בדה"ש ג). וי"א שיכול לעשותה בדברים שמלפתים בהם הפת כבשר ודגים אבל לא בפירות. וי"א שאפילו בפירות יכול לעשותה (עדיף פירות משבעת המינים, הואיל והם טעונים ברכה לאחריהם במקום אכילתם, והרי זה כקביעות, וגם מזכירים את השבת בברכת מעין שלוש - ב"י בשם רבנו יהודה ופרמ"ג משבצ"ז ב, ה. ועדיף פירות מבושלים שיש באכילתם יותר חשיבות - אשל אברהם בשם שו"ת דבר משה, קצוש"ע עז, טז. ומסתבר, שישנה עדיפות לפירות שבעת המינים על פירות מבושלים שאינם משבעת המינים). וסברא ראשונה עיקר, שצריך לעשותה בפת אלא אם כן הוא שבע ביותר'.

בתהלה לדוד בס' רצא סק"ב כתב שיין עדיף על פירות סתם, שכן לדעת הגאונים רביעית יין מועילה להיות קידוש במקום סעודה כמו מיני דגן, כמובא בשו"ע בס' רעג סעי' ה. ולקצות השולחן בס' צב בדה"ש סק"ד יין וכל פירות שבעת המינים עדיפים על בשר ודגים, שהברכה אחרונה שלהם חשובה יותר. עי' שש"כ נו סעי' ה הערה כו.

בשו"ע הרב בס' עדר סעי' ב כתב שחייב לאכול פת ולחם משנה בשלושת הסעודות, ובס' קפח סעי' י כתב: 'משא"כ בשבתות

בהמשך הזוהר שם אומר ר' אבא, כשהיה ר' שמעון צריך לאכול סעודה ג' של שבת, היה עורך שולחנו והיה עוסק במעשה מרכבה והיה אומר, זוהי סעודת המלך זוהי סעודת המלך וכו'. הרי שבמקום אכילה בסעודה שלישית דרש דברי תורה. וצ"ב כיצד מהוה תחליף לסעודה. אפשר שהבין שסעודה זו יסודה בעונג היום, וכיון שלומד סודות ומתענג מכך שפיר מקיים מצות היום.

סעודה שלישית איננה צורך קיומי לאדם, נהוג היה לאכול שתי סעודות ביום, בבוקר ובערב, ובשבת נוספה סעודה נוספת, סעודה שלישית. סעודה נוספת זו מיותרת מצד צרכי האדם. בכך היא מייחדת ומבליטה את קדושת השבת, וכ"כ בפירוש עיון יעקב שבת קיז: 'שאוכל סעודה יתירה נגד נשמה יתירה שיש לו בשבת'. אפשר שמהאי טעמא, נהגו לקרוא לסעודה זו 'שלוש-סעודות', שכן סעודה זו מגלה על שתי הסעודות הקודמות, שנעשו לכבוד השבת.

טעם הקולא בסעודה שלישית

יש פוסקים שהקלו בדין סעודה שלישית שיוצא יד"ח סעודה באכילת מזונות או פרות, ואף הפוסקים שהצריכו פת, העלו ספק אם היה די במזונות לעומת שאר סעודות היום. והדברים אומרים דרשני, מדוע ראו לנכון להקל בסעודה זו. הראשונים נימקו את הטעם שהקלו בדיני סעודה שלישית, וישנם נפק"מ ביניהם.

רבנו יונה בברכות בדף לו: בד"ה 'ברכת' סבר שמקילים בסעודה שלישית, משום שאין בה קידוש וע"כ אינו זוקק סעודה עימו: 'בשני הפעמים שחייב לקדש אחת ביום ואחת

וימים טובים של שלש רגלים שהוא חייב לאכול פת שמברכין עליו ברכת המזון. שבשבת נאמר וקראת לשבת עונג, וביום טוב נאמר ושמחת בחגך ואין עונג ושמחה בלא אכילת לחם (שקובעים עליו סעודה) שהלחם הוא עיקר הסעודה שכל סעודה נקרא על שם הלחם (ומיני 'לחמים' שאין קובעין עליהם סעודה, צריך לאכול מהם כשיעור קביעות סעודה) ואז הוא חייב לברך ברכת המזון'. הרי שהוסיף בסוגריים שאפשר לצאת גם במיני מזונות, אם אוכל מהם כשיעור קביעות סעודה - שאז צריך לברך עליהם המוציא וברהמ"ז. אבל בהגה"ה מהמהרי"ל (אחי הרב) כתב: 'שמעתי ממנו בסוף ימיו שחזר בו, ולא הצריך לאכול כשיעור קביעות סעודה, שהרי גם בברכת מעין ג' יש בה הזכרה של קדושת השם'. והיינו, כיון שהברכה האחרונה על מיני מזונות היא מעין ג' ויש בה הזכרת קדושת היום, די בזה ואין צריך שיעור קביעות סעודה. לדבריו, שפיר ניתן לצאת ידי חובה אכילת סעודת שבת במזונות.

נאמר בזוהר פרשת אמור דף צד-צה שרשב"י אמר לבנו שאם חל ערב פסח בשבת נדחית סעודה ג' מפני סעודת ליל פסח, מכמה טעמים: א. משום מצות ומרורים, שאדם צריך לאוכלם לתיאבון. ב. משום האיסור לאכול חמץ משש שעות ומעלה, ולא נמצא חמץ בבית, ועריכת שולחן בלא לחם לא הוי עריכת שולחן. מוכח שרשב"י סבר שחייבים לאכול דוקא לחם בסעודה שלישית. ומוסיף ואומר ר' שמעון שהיה אפשר לקיים סעודה שלישית ביין, שהרי שהיין גורם לתאבון ולא מקלקל תאוות אכילה כליל פסח: 'אבל מימי הייתי משתדל שלא לבטל סעודה ג'.'

דממנו ילפינן סעודה שלישית, היום לא תמצאוהו, משמע אף אם לא תמצאוהו, ר"ל את המן שהוא לחם, מכל מקום אכלו דברים אחרים לצאת ידי חובה, דהא אכלוהו גם כן עליו קאי, מכל מקום טוב לעשותה בפת דהוקשו הסעודות להדדי, אלא א"כ הוא שבע ביותר, או במקום שאי אפשר לו לאכול פת כגון בערב פסח שחל להיות בשבת. וכן הביא המשנ"ב שם ס"ק כד בשם תוספת שבת: 'כיוון דאין דרך לאכול סעודה שלישית לתיאבון סגי בהכי'. עולה מדבריהם, שישנה חובת סעודה הכוללת פת אף בסעודה זו, אלא שלמדו להקל במקום צורך, ואינו מעיקר הדין כפי שעולה מהשיטות הקודמות.

שתיית הכוס בסעודה שלישית

השו"ע בס' רצט סעי' ד פסק שמברכין ברכת המזון על הכוס אף בסעודה שלישית. והמשנ"ב ס"ק יב כתב על כך, כי לא ישתה כוס זו, עד אחר הבדלה, שלא יפגמנו. והסתפק במנחת שלמה ס' רצט ס"ק ט אם מהני שישפוך מעט על ידו ויטעמנו.

אולם בהמשך המשנ"ב שם ס"ק יד הביא מהמג"א ס"ק ז שמותר רק למי שרגיל לברך על כוס, לשתות מכוס הברכה. ובאר באגר"מ ח"ד או"ח סי' סט שאנן ס"ל כרי"ף והרמב"ם שלא דרוש כוס לברכת המזון, אלא להידור מברכין על הכוס, ולא חוששים לשיטת הרא"ש שכן הצריך כוס, ולכן לא שייך לומר שחשיבא כוס זו שבאה מחמת הסעודה. אולם מי שתדיר מחשיב את הכוס כבאה מחמת הסעודה, לא אמרינן להפסיק את סעודה שלישית משום ההבדלה, אלא ממשיך את סעודתו הכוללת כוס בסופה.

בלילה צריך שיאכל פת, כדי שיהיה הקידוש במקום סעודה. אבל בפעם השלישית שאינו צריך לקדש, אם ירצה לפטור עצמו בפירות הרשות בידו.

ואילו מדברי התוס' בפסחים בדף קא. ד"ה 'טעמור' עולה שסעודת ערבית ושחרית הם עיקר כבוד שבת ורק בהם חייב לאכול פת: 'ואם מועיל מיני תרגימא להשלים ג' סעודות... היינו דוקא בסעודה שלישית, אבל לא בסעודת ערבית ושחרית שהם עיקר כבוד שבת'. המחזיק ברכה בס' רצא ס"ק ד באר בכוונת התוס' שדוקא בשתי הסעודות הראשונות, דרובא דעלמא אוכלים גם בשאר ימים שתי סעודות בפת, הינם עיקר סעודות היום ויש ליקרם ולקבוע סעודות אלו על פת לכבוד השבת, אך סעודה שלישית הנוספת בשבת שאין רגילים בה בחול, סגי לזה בפירות או תבשיל. וראה בב"י באהע"ז סב, ח שסעודה שלישית אינה נחשבת כפנים חדשות לענין שבע ברכות, כי אינה עיקר כל כך.

הכלבו בס' נח כתב: 'ולא החמירו לעשותן (סעודה שלישית ביו"ט) רק בשבת, לפי שגם בשבת לא מצאנו המצוה הזאת מבוארת בתורה רק מדקדוקי המקראות, ואינן אלא אסמכתא בעלמא'.

דין זה מסייע להבנה שסעודה שלישית לא נתקנה כסעודה ממש אלא כתוספת עונג ושמחת היום.

מנגד, הלבוש בס' רצא סעי' ה כתב בשם י"א שהקלו בדין סעודה זו: 'כיון שאין דרך האדם לאכול הסעודה שלישית כל כך בתיאבון', והביא סיעתא לכך: 'ונראה לי סמך לאלו הדעות, מדכתיב בהיום השלישי

השבת הזה', ולא שייך לומר בטר תחילת סעודה אזלינן. וכ"כ הבן איש חי שנה א' פרשת חוקת סעי' כב. אולם בשמירת שבת כהלכתה פרק נט הערה נו סבר שהשתיה באה מחמת הסעודה, ולכן יזכיר מעין המאורע, כהזכרתו בברכת המזון.

מנגד, הבן איש חי פרשת ויצא אות כ סבר שאפילו מי שאינו נזהר תדיר לברך על כוס, אם רוצה לשתות אין גוערין בו.

המאמר מרדכי בס' קפח ס"ק יח כתב שלא יזכיר בברכתו מעין המאורע, ולא יאמר 'ביום

סעודה שלישית ביום טוב

אין ביו"ט איסור הוצאה לצורך. ובתוס' בפסחים בדף קטז. ד"ה 'מה דרכו' הביאו מח' אם ירד מן ביו"ט, אלא בערב יו"ט ירד כפליים, ומהאי טעמא הצריכו לחם משנה ביו"ט, מן הדין הצריכו סעודה שלישית שנלמדת גם היא מפרשת המן.

כן תלה ר' חיים פלטיאל בפירושו לתורה שמות טז, כי חובת סעודה זו בדין ירידת המן ביו"ט: 'וביום השביעי שבת לא יהיה בו - פי' רש"י לרבות יום הכפורים וימים טובים... ומתוך זה משמע שהיה יורד לחם משנה בימים טובים [בשבתות, ודכוותיה היה צריך לחם משנה בימים טובים כבשבתות, ושם גם ג' סעודות. ופליגי על הא דאמרינן וברכתו מכל הימים וקדשתו מכל הזמנים, ודרשינן במאי ברכו במן, שהיה יורד משנה לשבת. ובמאי קדשו, במן שלא ירד בשבת והיה יורד בשאר ימים טובים. ושם על זה סומכים שאין עושין ג' סעודות ביו"ט. או שמא כיון דסעודה שלישית בשבת לא אתיא רק מריבויא, משלים לה מיני תרגימא. ופירש מו' שי' דמנה יתירה הבא לקינוח סעודה עולה לסעודה שלישית... א"ל בכל יום אתה ממשיך כמה פרפראות לכבוד עצמך, ועתה תמשיך פרפרת אחת לכבוד קונך'.

אם ישנה חובת סעודה שלישית ביום טוב

איתא ברמב"ם בהלכות שבת פ"ל ה"ט: 'חייב אדם לאכול שלוש סעודות בשבת, אחת ערבית ואחת שחרית ואחת במנחה... וצריך לקבוע כל סעודה משלושתן על היין ולבצוע על שני ככרות, וכן בימים טובים'. פשוט לשונו, שבסיום דבריו 'וכן בימים טובים' קאי גם על הרישא העוסק בסעודות וגם על הסיפא בעניין לחם משנה. וכ"כ בטור בס' תקסט שהרמב"ם סובר שחייבים ביו"ט לאכול סעודה שלישית כמו בשבת. כן סבר הריטב"א בסוכה בדף כז. שצריך סעודה שלישית ביו"ט: 'ומצינו למדין, ששבתות ויום טוב שוין להתחייב באכילת כזית פת בג' סעודות'.

הריבב"ן בשבת בדף קיז: למד ששאלת חיוב בסעודה שלישית ביו"ט, תלויה בירידת המן בזמן זה: 'אכלוהו היום, ג' ימים כתיבי בהאי קרא. יש אומרים מדכתיב 'היום' שלש (ימים) [פעמים] בשבת, ש"מ דבי"ט אינו חייב בשלש סעודות. יש אומרים גם ביו"ט חייב, שהמן לא היה יורד בשבת וביום טוב, ואפילו ביום טוב צריך שלש סעודות'. וכן סבר המאירי בשבת בדף קיז: 'וכיון שלא ירד מן ביו"ט (צ"ע מדוע לא ירד המן ביו"ט, והלא להבדיל משבת,

במחזור ויטרי ס"י קלו איתא: 'ואם תאמר מה נשתנית מנחת שבת ממנחת יום טוב לומר פסוק זה... ועוד יש לומר, מפני שבשבת עושין ג' סעודות. כדרשין בשבת מתלתא היום. אבל ביום טוב דלית בה חיוב סעודה שלישית, לא נתקן לאומרו'.

בספר העיתים ס"י קצה מנה את הברכות שנאמרות בשבת ואת אלו הנאמרות ביו"ט: 'ומבעי ליה לאיניש למטרח בערב שבת לתקוני מגדא ופירי לצורך השבת, חדא מפני עונג שבת. ועוד להשלים מאה ברכות... וביומא דשבתא נמי חסרי כ"ב ברכות... ז' דתפלת המוספין וח' דסעודה שלישית... אשתיירו להו חמשה דצריך איניש לאשלומינהו בשבתא. וביו"ט דליכא ג' סעודות, אשתיירו י"ג דצריך לאשלומינהו'.

ניתן להוכיח מהמכתם והמאירי בסוכה בדרך כזו. שאינם מצריכים ג' סעודות ביו"ט, שכן התקשו מדוע ר"א הצריך י"ד סעודות בסוכה ולא ט"ו: 'ושמא תאמר חמשה עשר הם עם סעודה שלישית של שבת'. ואם יש חובה גם ביו"ט לאכול שלוש סעודות היה להם להקשות אף מכך. וכן מבואר שהבין בשיבולי הלקט ענין שבת ס"י צג: 'הא למדת שאכילת פרפרת נקראת סעודה ויכול אדם לפטור עצמו משלש סעודות באכילת פרפרת ומיני תרגימא, כן פי' הר"ר ישעיה זצ"ל. וגאון אחר הוכיח אותו מרישא דמתניתין ר' אליעזר אומר י"ד סעודות חייב אדם לוכל בסוכה ותימה והלא אין שבעה בלא שבת. והי' לו לומר ט"ו סעודות חייב לוכל בסוכה שהרי הוא חייב לוכל ג' סעודות בשבת. אלא

הכלבו בתחילת ס"י נח סבר שאמנם אין אוכלים סעודה גמורה, אבל מוסיפין תבשיל נוסף לסעודת הבוקר, שיחשב כעין סעודה ג'. ובטעם הדבר כתב בכלבו שם, שהואיל וג' סעודות אינן חיוב דאורייתא: 'ולא החמירו לעשותן רק בשבת, לפי שגם בשבת לא מצאנו המצוה הזאת מבוארת בתורה, רק מדקדוקי המקראות ואינן אלא אסמכתא בעלמא - די לנו לדקדק בה בשבת משום חומרא דשבת, ולא ביו"ט שאנו אופין ומבשלין בו כל צרכי היום'.

במעשה רב אות קפה כתב שגם הגר"א היה אוכל סעודה שלישית ביו"ט אחרון דפסח. ולכאורה, אין להוכיח מכך על דין סעודה שלישית של כל יו"ט, שכן הגר"א נהג כן משום שרצה להרבות באכילת מצה וכשיטתו דכל ז' יש מצוה באכילת מצה, ולא בהכרח מדיני יו"ט. ונפק"מ לכך, שאחר בין השמשות לא היה לו להמשיך לאכול, ואם היה אוכל מדין סעודה שלישית היה יכול להמשיך באכילתו אף אחר השקיעה. ומובא שגם החזו"א נהג לעשות סעודה נוספת ביו"ט.

לעומתם, יש שפטרו מסעודה שלישית ביו"ט. הטור שם כתב: 'ואדוני אבי הרא"ש לא נהג כן, וכן הביא המאירי בשבת בדרך קיז: שיש שלא נהגו כן, ולא קיבל דבריהם. וכן הב"י שם פקפק וחלק על ההבנה זו בדעת הרמב"ם: 'ואינו מוכרח בדבריו', וכי יתכן והתכוון הרמב"ם באומרו 'וכן בימים טובים' רק על הסיפא. ואכן השו"ע בס"י תקכט סע"א פסק כדעת הרא"ש: 'ולא נהגו לעשות ביו"ט סעודה שלישית'.

בפסחים פ"י סי' ל' שצריך לחם משנה ביו"ט: 'ומפרשי רבנן דבימים טובים בעינן על שתי ככרות כמו בשבת, דעיקר חיובא בשבת משום דלא נחית מן בשבת אלא הוה נחית בע"ש זוגי זוגי. ובימים טובים נמי לא נחית, אלא הוה נחית בעי"ט כמו דהוה נחית בע"ש. הלכך בעינן ביום טוב למיבצע על תרתי ריפתא שלימתא, כדבעי' בשבתא', ואילו מצד שני בנו העיד בשמו שלא נהג בסעודה שלישית ביו"ט.

הפרישה בס' תקבט הקשה כן ויישב, שההבדל נעוץ בדרכי הלימוד השונים מפרשת המן: י"ל דשאני התם לגבי ענין לבצוע על שתי ככרות, דטעם דשבת הוי משום דלא הוי המן נחית בשבת אלא הוי נחית בערב שבת זוגי זוגי, וביו"ט נמי לא הוי נחית, אלא הוי נחית בערב יום טוב זוגי זוגי. וכמ"ש רש"י (שמות טז, כו) מיתוריה וביום השביעי שבת לא יהיה בו, למדנו גם כן יום כפורים ויו"ט, וכמו שפירש הרי"ף. אבל שלש סעודות בשבת, ילפינן משלש פעמים היום שכתובים גבי שבת, וסבירא ליה שבת דוקא, ודוק'. כלומר, דין הנובע בשל שהתרחש במציאות נבחן עפ"י שארע, וכיון שלא ירד המן ביו"ט יש לבצוע על לחם משנה. ברם דין המבוסס על הנזכר בתורה, שנאמר ג' פעמים 'היום' לגבי שבת, לא יוכל להשליך חיוב נוסף על יו"ט (אומנם בכרכות ב"ד פ"א: ובשבת ב"ד פ"א: למדו חיוב בלחם משנה מהנאמר 'לקטו לחם משנה', ולא מכך שהמן ירד בערב שבת בזוגות).

רבינו מנוח הל' חמץ ומצה פ"ח ה"ו יישב קושיא זו: 'טעם הדבר לפי שעל לחם משנה נאמר 'הוא אשר דבר ה' שבתון שבת קדש שבתון', לרבות ימים טובים, כדאמרינן

לפי שיכול לפטור את עצמו מג' סעודות במיני תרגימא לפיכך לא קא חשיב ליה'.

תוס' יו"ט במעשר שני פ"ה מ"י הוכיח שאין חובת שלוש סעודות ביו"ט מדברי הירושלמי מעשר שני פ"ה ה"ה: 'ויתודה בשחרית? עד כאן מצוה הוא לוכל'. ונראה שהבין מהירושלמי שבשחרית ישנה מצוות אכילה ביו"ט, ותו לא. אבל המלאכת שלמה שם דחה ראייה זו: 'דמאן דמחייב יכול לומר, דאדרבה מכאן ראייה לחיובא. דה"פ כיצד אפשר לו להתודות שחרית והרי עד המנחה, ומנחה בכלל, מצוה לאכול, ויאכל סעודה שלישית ואח"כ יבוא להתודות, וכדעת קצת פוסקים. אלא מהא ליכא למשמע מיד'. וכן בתוספות חדשים במשנה שם דחה, שראיה זו מתקבלת רק: 'להפוסקים דזמן סעודה ג' הוא אחר מנחה'. אך אינה ראייה מוחלטת: 'אבל להפוסקים שהיא דוקא קודם מנחה, אין ראייה מכאן'.

היעב"ץ בלחם שמים על המשנה שם דייק מהירושלמי כדעת המחייבים סעודה שלישית ביו"ט. אפשר שהבין בדברי הירושלמי שכתב: 'עד כאן מצוה הוא לוכל', ולא כתב 'בשחרית מצווה לאכול'. ש'עד כאן' הוא עדיין היה מצווה, ועד זמן המנחה הוא עדיין מצווה לאכול, והיינו סעודה שלישית, ולכן הוא ממתיך מלהתודות.

וצ"ע על הפוטרים מסעודה שלישית, מה טעם לחלק בין חיוב ב'לחם משנה' ביו"ט ובין דין 'שלוש סעודות' ביו"ט. הרי שניהם נלמדו מאותה פרשה שנאמר בה 'היום' שלא ירד המן בשבת, והיה נכון לחייב בשתיים או לפטור. והכיצד, הרא"ש אוהז בשני הקצוות, מצד אחד עולה מדבריו

דכתיב ויניחו אותו עד הבקר הפסיק העניין,
ולא כתיבי בקרא ג"פ היום כ"א בשבת'.

ר"ת, המובא בבעלי התוס' שם יישב,
שאם יחייבו בסעודה שלישית, יפרו את
האיזון של חציו לה' וחציו לכם: 'והשתא עד
שיהא טורח בשלישית, היה כולו לכם'.
דבריו טעונים ביאור, שכן אם יש דין סעודה,
הכיצד מבטלה משום דין חציו. על כורחך,
שלמדו מדין חציו לכם ולא יותר, שהוא דין
בהגדרת יו"ט שאין דין סעודה נוספת. אך אין
בקיום לחם משנה לבטל את הלכות יו"ט,
ולהכי נותר חיוב של לחם משנה.

בעלמא (יומא עד.) שבתון כל מקום שנאמר בו
שבתון שבות. והיינו דאמרינן (ביצה טו:) את
אשר תאפו אפו אסמכתא לעירובי תבשילין
מדכתיב שבתון שבת קדש, מכלל דביום טוב
שחל להיות ערב שבת משתעי קרא. אבל
לענין שלש סעודות, 'ויניחו אותו' הפסיק
הענין, ולא כתוב בתלתא היום אלא שבת
בלבד. וכ"כ בעל העזר וטעם יפה הוא'.
כדברים אלו הביא במושב זקנים מבעלי
התוס' שמות טז, כו בשם הערוך, לאחר שהקשה
את קושייתנו: 'לפי שע"י לחם משנה האמור
בקרא סמך ליה רחמנא שבת ליו"ט, דכתיב...
שבתון... אבל לענין ג' סעודות, הא קרא

